

A. RİSKİN TANIMLARI

- **Risk:** İnsan hayatı, sağlık mülkiyet ya da çevre üzerindeki istenmeyen, olumsuz sonuçların gerçekleşme olasılığıdır (Society for Risk Analysis).
- **Finansal açıdan risk:** Bir yatırımdan elde edilecek getirinin beklenenden farklı olmasıdır.
- **Sağlık açısından risk:** Bir hastalığa ya da kazaya maruz kalma olasılığını artıran her türlü fiziksel, davranışsal, psikolojik ve çevresel faktördür.

Stanford Felsefe Ansiklopedisine göre risk, esasında farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılabilen bir kavramdır:

1. Risk gerçekleşmesi muhtemel istenmeyen bir olaydır.
Ör. **Akciğer kanseri** sigara içenleri etkileyen en önemli risklerden biridir.
2. Risk gerçekleşmesi muhtemel istenmeyen bir olayın nedenidir.
Ör. **Sigara içme** alışkanlığı gelişmiş ülkelerdeki en önemli sağlık riskidir.
3. Risk gerçekleşmesi muhtemel istenmeyen bir olayın olasılığıdır.
Ör. Sigara içen birinin ömrünün sigara kaynaklı bir hastalık nedeni ile kısalma riski yaklaşık **yüzde 50'**dir.

Objektif Risk

Objektif risk (risk derecesi olarak da anılır), gerçekleşen hasarın beklenen hasara itibarla görelî değişkenliği olarak tanımlanır. Söz gelimi, bir mal sigortası şirketinin 10000 evi uzun dönemliğine sigortaladığını ve ortalama olarak her yıl 100 evin (%1) yandığını varsayalım. Her yıl tam olarak 100 evin yanması çok nadir bir durum olacaktır. Nitekim bazı yıllarda 90 ev yanarken bazı yıllarda 110 ev yanabilir. Dolayısıyla beklenen değer olan 100'e göre %10'luk bir değişme söz konusudur. Beklenen hasara göre gerçekleşen hasarın bu görelî değişkenliği, objektif risk olarak bilinmektedir.

Objektif risk, standart sapma ya da değişkenlik katsayısı gibi bir dağılım ölçüsü kullanılarak istatistiksel olarak hesaplanabilir.

Subjektif Risk

Subjektif risk, bir kişinin zihinsel durumu ya da ruh halini temel alan belirsizlik olarak tanımlanır. Subjektif riskin etkisi bireyden bireye değişiklik gösterir.

B. RİSKİN TÜRLERİ

1. Statik ve Dinamik Riskler:

Statik riskler ekonomide herhangi bir değişiklik meydana gelmese de söz konusu olan risklerdir.

Dinamik riskler ise statik risklerin tam tersi olarak ekonomideki değişimlerden kaynaklanır. Ekonomik değişkenlerden birinde ya da bazılarında meydana gelen değişiklikler sonucunda bir takım kayıplar yaşanabilir.

2. Temel ve Özel Riskler:

Temel riskler temelinde ve sonucunda şahsi olmayan kayıpları içeren risklerdir. Bu sebeple, toplumun büyük kısmını ve hatta tamamını etkileyebilen riskler olup; genellikle ekonomik, sosyal, politik ve fiziksel önemli değişikliklerden kaynaklanır. İşsizlik, savaş, yüksek enflasyon ve doğal afetler temel risklerin örnekleri arasındadır.

Özel riskler ise kişisel olaylardan dolayı ortaya çıkan ve genelde büyük kitleleri değil belirli kişileri etkileyen risklerdir. Ör. Bir evin yanması ya da bir banka şubesinin soyulması.

3. Kurumsal Risk:

Bir ticari firmanın yüz yüze kaldığı belli başlı tüm riskleri içine alır. Bunlar arasında saf risk, spekülasyon risk, stratejik risk, operasyonel risk ve finansal risk yer alır.

4. Saf ve Spekülasyon Riskler:

Spekülasyon risklerde bir kayıp olasılığı olduğu kadar bir kazanç elde etme olasılığı da vardır. Döviz alımı-satımı, hisse senedi işlemleri.

Saf (pure) riskler ise bir kaybın olduğu ya da olmadığı, bir diğer deyişle kazancın söz konusu olmadığı durumları içeren risklerdir. Yani, saf riskler mevzu bahis olduğunda kazanç elde etme olasılığı yoktur. Ör. Otomobil satın alan bir kişinin otomobili, kaza vs. olaylar sonucunda zarar görebilir. Dolayısıyla bu bir saf risk durumudur.

C. ÖNEMLİ FERDİ RİSKLER VE TİCARİ RİSKLER (Saf Risk Türleri)

a. Kişiyeye yönelik riskler

- i. Erken ya da zamansız ölüm riski
- ii. Emeklilikte yeterli gelire sahip olamama riski
- iii. Hastalanma veya malül kalma riski
- iv. İşsiz kalma riski

b. Malıya yönelik riskler

Bir malın ekonomik değerinin azalması ya da çalınması, yanması gibi olaylar neticesinde tamamen ortadan kalkması gibi risklerle ilgilidir.

c. Sorumluluğa yönelik riskler

Kişinin kendi davranışları ve kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçları neticesinde ortaya çıkan risk durumlarıdır.

D. RİSK YÖNETİMİ

Risk yönetimi, riskin tanımlanmasına, analizine, değerlendirilmesine, mücadele edilmesine ve izlenmesine ilişkin yönetim politikalarının, prosedürlerinin ve uygulamalarının sistematik bütünü olarak tanımlanabilir.

Genel Olarak Risk Yönetim Süreci

a. Stratejik Hedeflerin Belirlenmesi

Risk yönetim sürecinin ilk adımı, sürecin yürütüleceği organizasyonun stratejik hedeflerinin belirlenmesidir. Risk yönetimi, organizasyonun stratejik hedefleri ile uyumlu olmalıdır.

b. Risk Saptaması (risk assessment)

i. Risk analizi

Risk Analizi, sigortacılık tekniğinde sigortalı ve/veya sigorta ettirenler nezdinde tehlike oluşturan risklerin ortaya konması ve değerlendirilmesidir.

- Riskin belirlenmesi (risk identification)

Risk belirleme aşaması, organizasyonun ve içinde bulunduğu ortamların (sosyal, politik, ekonomik, yasal, kültürel vb.) kapsamlı ve sistematik bir şekilde analizi neticesinde risklerin tüm elementlerinin bulunmasını ve listelenmesini kapsar.

- Riskin tanımlanması (risk description)

Öncelik verilecek riskler var ise bunların tespit edilmesi için bir önceki aşamada belirlenmiş olan riskler açıklanır ve sınıflandırılır.

- Riskin tahmin edilmesi (risk estimation)

Riskin gerçekleşme olasılığının ve muhtemel sonuçlarının belirlenmesi riskin tahmin edilmesi sürecidir.

ii. Riskin Değerlendirilmesi (risk evaluation)

Bu aşamada, tahmin edilmiş riskler organizasyon tarafından belirlenen risk kriterleri ile kıyaslanır.

c. Risk Yönetim Tekniğinin Seçilmesi

Risk Yönetimi, risk analizi sonucunda ortaya konan ve yorumlanan risklerin önüne geçmek ve/veya azaltmak amacıyla optimum maliyetli, uygun karşı önlemlerin alınması işlemidir. Riskin yönetilmesinde, riskten kaçınmak, riski kabullenerek üzerinde tutmak, riski azaltmak veya riski transfer etmek gibi farklı yöntemlere başvurmak mümkündür.

i. Riskten kaçınmak (risk avoidance)

Riskten kaçınmak, riskli bir durumda bulunmama kararı ya da riskli bir durumdan çekilmek olarak tanımlanabilir.

ii. Riski tutmak (risk retention)

Riski tutmayı riski kabullenmek olarak da adlandırmak mümkündür. Zira, riski tutmak, belirli bir risk sonucunda meydana gelmesi olası negatif ya da pozitif sonuçların baştan kabullenilmesidir.

iii. Riski azaltmak (risk reduction)

Riske bağlı sonuçların gerçekleşme olasılığının azaltılmasına yönelik eylemler, riski azaltmak olarak adlandırılır.

iv. Riski transfer etmek (risk transfer)

Risk transferi, bir risk sonucu meydana gelebilecek kaybın külfetinin ya da elde edilebilecek kazancın faydasının bir başka kişi ya da kurumla paylaşılmasıdır.

Risk transferi temel olarak iki yöntemle yapılabilir: sözleşmeler ve hedging (riski azaltmaya yönelik vadeli işlemler yapılması). Sözleşme yönteminde, risk bu konuda uzmanlaşmış bir başka organizasyona bir sözleşme aracılığı ile devredilir.

Hasar risklerinin yönetilmesinde kullanılacak uygun tekniklerin tespitinde hasarın sıklık ve şiddetine göre oluşturulan bir matris kullanılabilir.

Tablo 1. Kaybın Sıklığı ve Büyüklüğüne Göre Uygun Risk Yönetim Tekniği

Hasarın Türü	Hasar Sıklığı	Hasar Şiddeti	Uygun Risk Yönetim Tekniği
1	Düşük	Düşük	Riski tutmak
2	Yüksek	Düşük	Riski azaltmak / Riski tutmak
3	Düşük	Yüksek	Riski transfer etmek
4	Yüksek	Yüksek	Riskten kaçınmak

d. Risk Yönetim Tekniğinin Uygulanması ve Sonuçlarının Gözlemlenmesi

Risk yönetim tekniğinin uygulanması neticesinde ortaya çıkan sonuçların incelenerek, eğer gerekiyorsa, risk yönetim stratejisinin gözden geçirilmesi gerekir.